

บทที่ 3 พื้นที่ศึกษาและวิธีการศึกษา

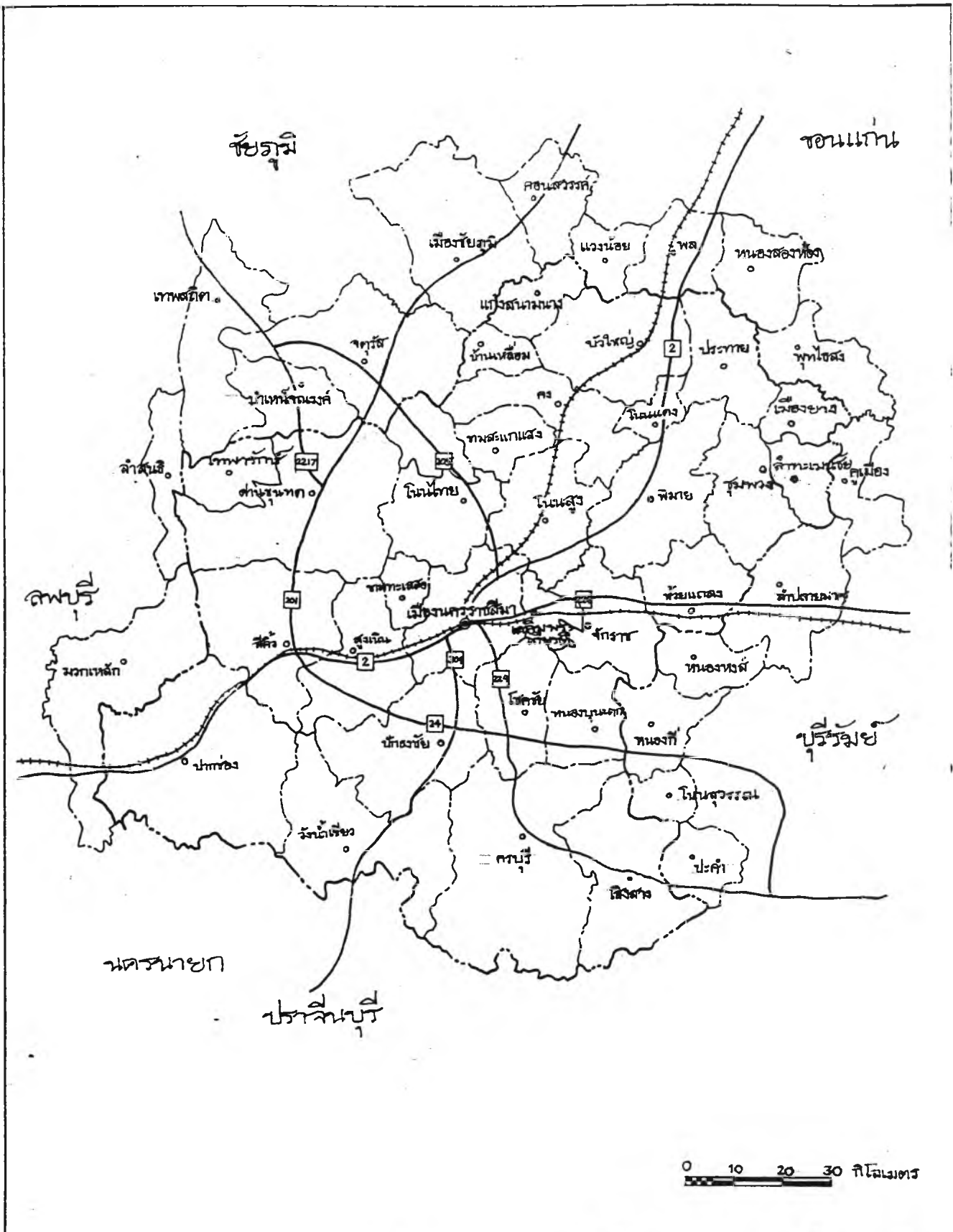
การศึกษาในบทที่ 3 นี้ เกี่ยวข้องกับการศึกษาข้อมูลทั่วไปด้านต่างๆ ของพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพโดยรวมของพื้นที่ในด้านต่างๆ และวิธีการ กระบวนการในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 ลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ
- 3.2 ลักษณะประชากรและสังคม
- 3.3 ทรัพยากรการเกษตร
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 วิธีการวิเคราะห์

3.1 ลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ในการศึกษาเรื่อง " ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง " นี้ มีพื้นที่ศึกษาครอบคลุมจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณด้านตะวันตกของแอ่งโคราชและบริเวณขอบที่ราบ (Marginal Plain) ภาคกลางตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมาทั้งจังหวัด บางส่วนของจังหวัดชัยภูมิ คือ อำเภอเทพสถิต อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ และอำเภอคอนสวรรค์ บางส่วนของจังหวัดขอนแก่น คือ อำเภอพล อำเภอแวงน้อย และอำเภอหนองสองห้อง บางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ อำเภอลำปลายมาศ อำเภอพุทไธสง อำเภอคูเมือง อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ อำเภอหนองกี่ อำเภอปะคำ อำเภอโนนสุวรรณ และอำเภอหนองหงส์ รวมทั้งอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี กิ่งอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี รวมพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น 30,195.01 ตารางกิโลเมตร ในอาณาเขต 6 จังหวัด 45 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ (แผนที่ 3.1)

ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในโคราชและพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์ : - - - - เขตจังหวัด - - - - เขตอำเภอ

□ ทางหลวงแผ่นดิน + + + + ทางรถไฟ

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดนครราชสีมา

แผนที่ 3.1

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

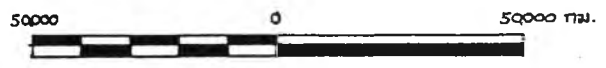
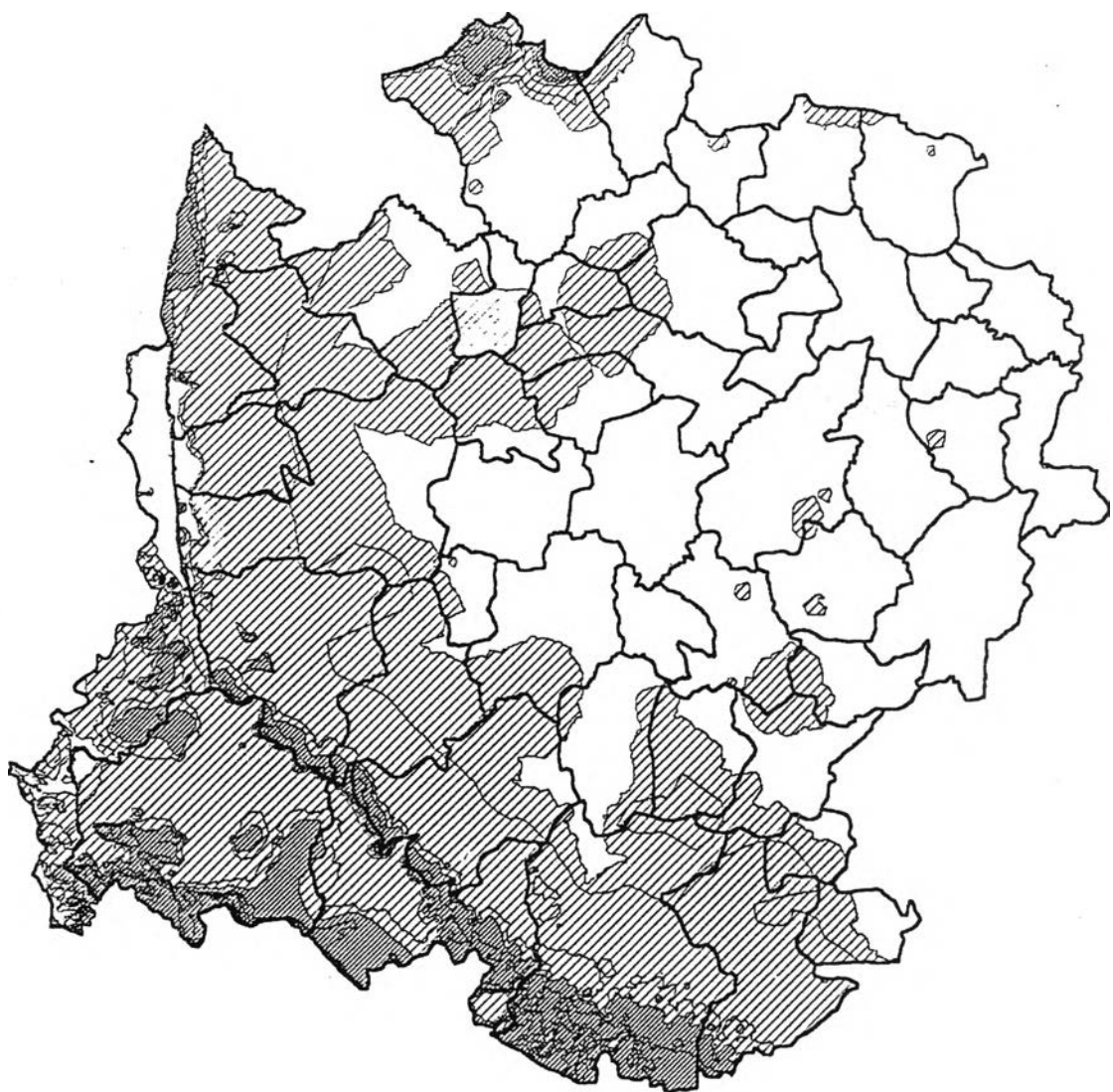
ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษาโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 200 - 500 เมตร ทางด้านตะวันตกและทิศใต้จัดว่าเป็นเขตที่สูงและภูเขา ได้แก่ ทิวเขาตงพญาเย็นและเทือกเขาสันกำแพง มีป่าไม้ที่สำคัญคือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทางตอนเหนือของพื้นที่ศึกษาบริเวณอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น และบริเวณอำเภอไชยชัย จังหวัดนครราชสีมา จัดว่าเป็นเขตที่ราบต่ำของกลุ่มน้ำมูลที่มีความลาดชันน้อย มีความสูงของพื้นที่แตกต่างกันไม่เกิน 30 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 115 - 144 เมตร (แผนที่ 3.2) ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลูกคลื่น ซึ่งเป็นพื้นผิวที่เหลื่อมค้ำจากการถูกกัดกร่อนและพังทลาย บริเวณที่ราบเรียบที่สุดได้แก่ บริเวณทุ่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ ยังมีสภาพภูมิประเทศแบบแอ่งน้ำ ที่ลุ่มต่ำและลานตะพักน้ำในระดับต่ำ บริเวณอำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และสภาพธรณีสัณฐานที่เกิดจากกิจกรรมของภูเขาไฟ ได้แก่ การไหลของลาวาและการไหลของหินบะซอลท์ (basalt) ซึ่งมีศักยภาพในการทำการเกษตรสูง ในพื้นที่อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

เนื่องจากพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีลักษณะภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนหรือแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน (Savanna Climate) คือแบบ Aw อากาศประเภทนี้จะมีฤดูฝนและฤดูแล้งอย่างเด่นชัด ประมาณครึ่งต่อครึ่งปี (Wet and Dry Seasons) มีฝนเฉพาะฤดูที่ได้รับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (พฤษภาคม - ตุลาคม) จะมีอากาศชุ่มชื้นและฝนตกตลอดฤดู ฝนจะเริ่มตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และจะทิ้งช่วงในเดือนมิถุนายน แล้วจะตกอีกครั้งในเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม ปริมาณฝนเฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 166.0 – 95.7 มม. แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาว (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) จะมีอากาศแห้งชัดเจนและมีอากาศเย็น ฝนจะตกน้อยลงติดต่อกันประมาณ 6 เดือน โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อเดือนเพียง 63.0 - 9.2 มม. เท่านั้น พืชพรรณธรรมชาติที่ขึ้นในอากาศแบบนี้ส่วนมากเป็นทุ่งหญ้าต้นยาว พวกหญ้าคา หญ้าต้นยาวชนิดอื่นๆ และป่าโปร่งแบบป่าไม้ผลัดใบ

3.1.3 ทรัพยากรน้ำและดิน

จากสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาสูงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น เป็นแหล่งกำเนิดน้ำสายสำคัญ ๆ ในพื้นที่ศึกษา หลายสาย ได้แก่

แม่น้ำชี มีต้นกำเนิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านพื้นที่ศึกษาในเขตอำเภอจัตุรัส อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

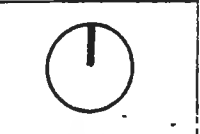
ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยววนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงสภาพภูมิประเทศในพื้นที่ศึกษา
 สัญลักษณ์ : ความสูง (เมตร)

0 - 200	200 - 500
500 - 1000	1500 - 2000
1000 - 1500	

แผนที่ 3.2

แม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดจากทิวเขาสันกำแพงในอำเภอบักรงชัย ไหลขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาและไหลต่อไปในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

แม่น้ำป่าสัก มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านจังหวัดลพบุรี เข้าจังหวัดสระบุรีผ่านอำเภอมวกเหล็กและไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดอยุธยา

ลำคันฉู มีต้นกำเนิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ ไหลลงแม่น้ำชีที่ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ลำน้ำเชิงไกร มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาแดงพญาเย็น ในเขตอำเภอด่านขุนทด ไหลผ่านอำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนไทย และไหลลงแม่น้ำมูลในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ลำตะคอง มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาแดงพญาเย็น ในอำเภอปากช่อง ไหลไปทางเหนือผ่านอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง และไหลลงแม่น้ำมูลที่อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ลำพระเพลิง มีต้นกำเนิดจากทิวเขาสันกำแพงในอำเภอบักรงชัย และไหลลงแม่น้ำมูลที่อำเภอโชคชัยจังหวัดนครราชสีมา

ลำปลายมาศ มีต้นกำเนิดจากห้วยเล็ก ๆ หลายสายจากทิวเขาสันกำแพง ไหลมารวมกันในอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และไหลเข้าสู่จังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านอำเภอลำปลายมาศ ก่อนที่จะไหลเข้าไปในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาอีกครั้งหนึ่ง และไหลลงแม่น้ำมูลที่อำเภอประทาย

ห้วยมวกเหล็ก มีต้นกำเนิดจากเขาอินทนิ อำเภอกำแพงคอย ไหลผ่านอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

ห้วยลำสนธิ เป็นลำน้ำหลักในเขตกิ่งอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เป็นลำน้ำขนาดใหญ่ บางตอนจะแห้งในฤดูแล้ง แต่บางแห่งก็สามารถใช้อุปโภค บริโภคและปลูกพืชผักสวนครัวได้ (แผนที่ 3.3)

จากการที่มีการเปลี่ยนแปลงทางธรณีฐาน โดยขบวนการชะล้างและปรับระดับพื้นที่ ทำให้ลักษณะดินส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษา เป็นดินที่เกิดจากตะกอนที่ถูกน้ำพัดพามาทับถมกันนานมาแล้ว และมีลักษณะดินแตกต่างกันตามระดับความสูงต่ำของพื้นที่ คือ ดินที่พบในที่ค่อนข้างสูงมักจะมีอายุมากกว่าดินที่พบในระดับที่ต่ำกว่า และบางส่วนจะพบการผุพังและสลายตัวของหินในบริเวณนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริเวณภูเขาและที่ลาดเชิงเขา ทั้งนี้ถ้าแบ่งลักษณะดินตามสภาพธรณีฐานแล้ว สามารถแบ่งได้ดังนี้

บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงและที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา (Flood Plain and Valley Plain) พบในบริเวณที่มีแม่น้ำและลำห้วยไหลผ่าน ดินบริเวณนี้เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีขนาดต่างๆ กัน ถูกน้ำพัดมาทับถม การใช้ประโยชน์ดินส่วนใหญ่คือ ใช้ทำนาในที่ลุ่ม ปลูกไม้ผล พืชไร่ บนสันดินริมน้ำ ปัญหาส่วนใหญ่ของพื้นที่นี้คือ มักเกิดน้ำท่วมแบบฉับพลัน ทำความเสียหายแก่พืชที่ปลูกอยู่เสมอ

บริเวณลานตะพักลำน้ำ (Terrace) พื้นที่บริเวณนี้จะอยู่สูงกว่าบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง ดินจะเกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำเก่า (Old rivering alluvium) ที่ถูกพัดพา มาทับถมเป็นเวลานานแล้ว สามารถแบ่งตามความสูงต่ำของพื้นที่ออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ลานตะพักน้ำระดับต่ำ (Low Terrace) ลานตะพักน้ำระดับกลาง (Middle Terrace) ลานตะพักน้ำระดับสูง (High Terrace) เนื้อดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ทรายร่วน มีการใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชไร่ ทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ บางส่วนถูกทิ้งเป็นป่า พวกป่าแดง ป่าเบญจพรรณ

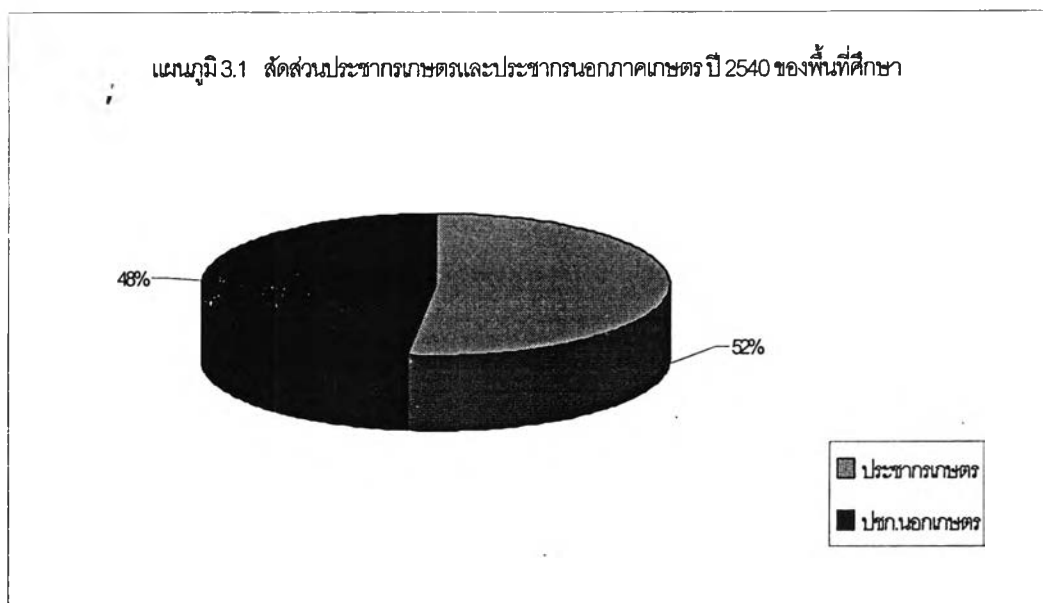
บริเวณพื้นผิวที่เหลื่อมค้ำจากการกัดกร่อนส่วนที่เป็นเขาและที่ลาดเชิงเขา (Dissected erosion surface, hill and foot slope) ซึ่งมีดินชนิดต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามหินที่เป็นวัตถุต้นกำเนิด ได้แก่ ดินที่เป็นวัตถุค้ำจากหินดินดาน หินทรายแป้ง และหินทรายที่มีสารพวกปูนเป็นองค์ประกอบอยู่สูง ลักษณะดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ ดินที่เกิดจากหินดาดเชิงเขาของหินทราย หินควอทไซต์ และหินดินดานตามที่ลาดเชิงเขา ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายและดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปัจจุบันเป็นป่าไม้ธรรมชาติ และดินบริเวณภูเขา (Slope complex) ที่มีความลาดชันมากกว่า 35 % ส่วนใหญ่เป็นหินทราย ไม่เหมาะที่จะเพาะปลูก เพราะเป็นดินตื้น มีความลาดชันสูง มีการชะล้างพังทลายของดินสูง ควรสงวนไว้เพื่อเป็นป่าไม้เพื่อรักษาต้นน้ำลำธาร

3.2 ลักษณะประชากรและสังคม

3.2.1 ประชากรในพื้นที่ศึกษา

จากข้อมูลสำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง พบว่าในปี 2540 มีจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษารวมทั้งสิ้น 3,706,644 คน เป็นเพศชาย 1,847,022 คน เพศหญิง 1,859,622 คน ในจำนวนประชากรทั้งหมดนี้ สามารถจำแนกเป็น ประชากรภาคเกษตรได้ 1,923,087 คน หรือร้อยละ 51.88 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา ที่เหลืออีก ร้อยละ

48.12 ของจำนวนประชากรทั้งหมด หรือจำนวน 1,783,557 คน เป็นประชากรนอกภาคเกษตร จะเห็นได้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา นั้น เป็นประชากรในภาคเกษตรกรรม (แผนภูมิ 3.1)

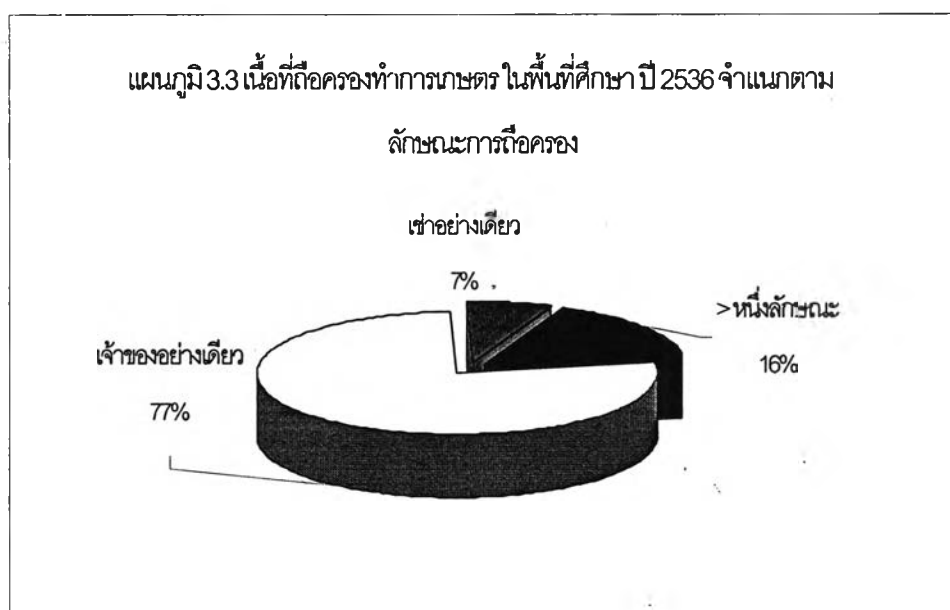
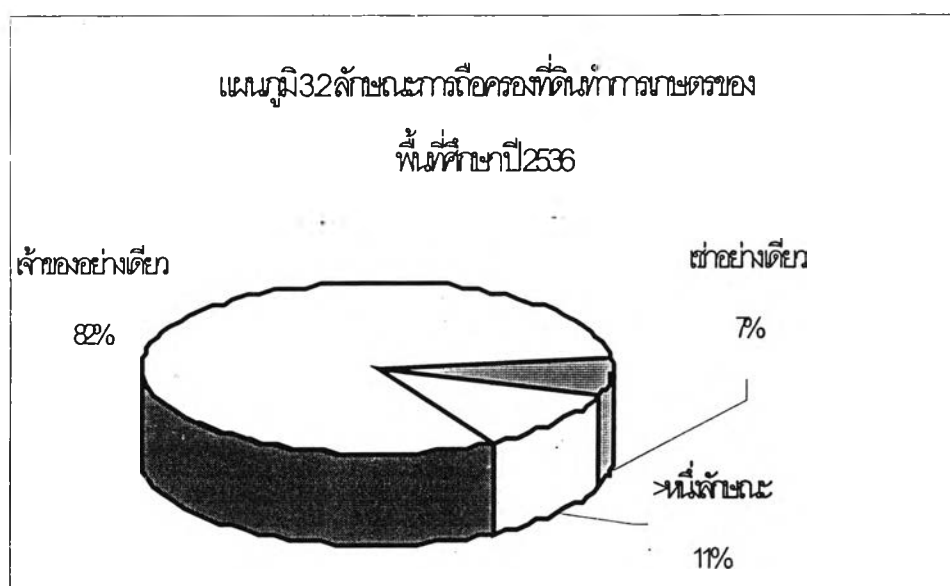
3.2.2 ลักษณะการถือครองที่ดิน

จากข้อมูลสำมะโนการเกษตรปี 2536 ในพื้นที่ศึกษามีผู้ถือครองเนื้อที่ทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น 409,795 ราย ทั้งนี้ผู้ถือครองส่วนใหญ่ ถือครองที่ดินทำการเกษตรในลักษณะของการเป็นเจ้าของเพียงลักษณะเดียว คือมีจำนวนถึง 322,068 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.60 ของผู้ถือครองที่ดินทั้งหมด โดยมีเนื้อที่ถือครองลักษณะดังกล่าวจำนวน 7,655,166 ไร่ หรือร้อยละ 75.86 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด หรือ เฉลี่ยผู้ถือครองเนื้อที่ทำการเกษตร 1 ราย เป็นเจ้าของเนื้อที่ทำการเกษตร 23.77 ไร่

ลักษณะการถือครองเนื้อที่ทำการเกษตรที่พบอีกลักษณะคือ การถือครองที่ดินมากกว่า 1 ลักษณะ คือ มีทั้งการเป็นเจ้าของและเช่า เป็นเจ้าของและอื่น ๆ หรือ เช่าและอื่น ๆ เป็นต้น โดยมีผู้ถือครองในลักษณะดังกล่าว รวม 43,917 คน หรือร้อยละ 10.72 ของจำนวนผู้ถือครองเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมด โดยมีเนื้อที่ถือครองในลักษณะดังกล่าวรวม 1,580,390 ไร่ หรือร้อยละ 15.66 ของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด

นอกจากนี้ ยังมีการถือครองที่ดินในลักษณะของการเช่าเพียงอย่างเดียว จำนวน 27,794 ราย หรือร้อยละ 6.78 ของจำนวนผู้ถือครองทั้งหมด คิดเป็นเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด 443,114 ไร่ หรือร้อยละ 4.40 ของเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมด ((แผนภูมิ 3.2, แผนภูมิ 3.3)

ทั้งนี้ในการเช่าเนื้อที่ทำการเกษตรนั้น มีวิธีการชำระค่าเช่าได้หลายลักษณะคือ จ่ายค่าเช่าเป็นเงินสดหรือผลผลิต หรือจ่ายทั้ง 2 รูปแบบ รวมทั้งการจ่ายค่าเช่าโดยการแบ่งส่วนผลผลิต เป็นต้น

3.2 ทรัพยากรการเกษตร

บริเวณทั้งหมดของพื้นที่ศึกษามีพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น 30,195.01 ตร.กม. หรือ 18,871,881.25 ไร่ จากข้อมูลสำมะโนการเกษตร พ.ศ.2536 มีพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น 16,154.75 ตร.กม. หรือ 10,096,714 ไร่ คิดสัดส่วนเป็นพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 53.50 ของพื้นที่ทั้งหมด เมื่อพิจารณาลักษณะการทำเกษตรกรรมเป็นประเภทต่างๆ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทคือ

3.3.1 การเพาะปลูก

3.3.2 การปศุสัตว์

3.3.3 การประมง

ซึ่งมีสภาพและลักษณะดังต่อไปนี้

3.3.1 การเพาะปลูก

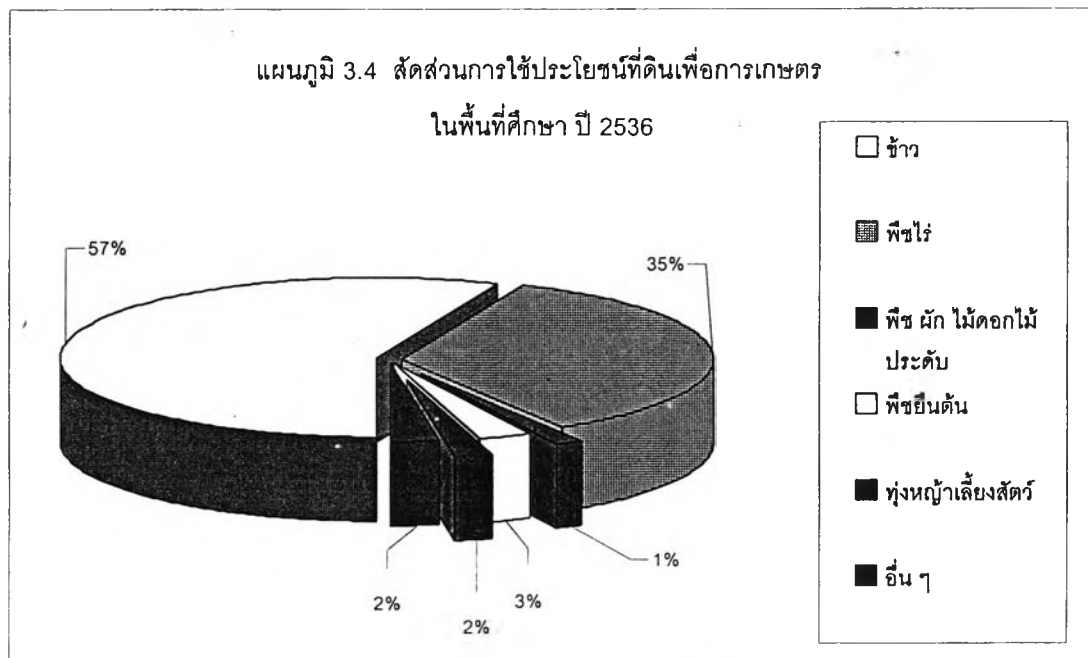
จากข้อมูลสำมะโนการเกษตร ปี พ.ศ. 2536 ในพื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น 10,096,714 ไร่ เมื่อจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินพบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ถึง 5,699,636 ไร่ หรือร้อยละ 56.45 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร ซึ่งการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ศึกษานั้นส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว พื้นที่นาเหล่านี้มากกว่าร้อยละ 65 จะอยู่นอกเขตชลประทาน

การปลูกพืชไร่ ในพื้นที่ศึกษา มีมากเป็นอันดับ 2 รองจากที่นา คือมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 35,342,691 ไร่ หรือร้อยละ 35.0 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร พืชไร่ที่ปลูกกันมากได้แก่ มันสำปะหลัง ปลูกมากบริเวณด้านตะวันตก ต่อเนื่องลงมาจนถึงด้านใต้ของพื้นที่ศึกษา รองลงมาคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน ซึ่งปลูกกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณนอกเขตชลประทาน

พื้นที่เพาะปลูกพืชยืนต้น มีจำนวน 285,051 ไร่ หรือร้อยละ 2.82 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร พืชยืนต้นเหล่านี้ส่วนใหญ่คือไม้ผล ซึ่งจะมีการปลูกกันมากบริเวณอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา และ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี แต่พื้นที่ที่ปลูกไม้ผลหนาแน่นที่สุดคือที่ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นมะม่วง น้อยหน้า มะม่วงหิมพานต์ และมะขามหวาน ตามลำดับ

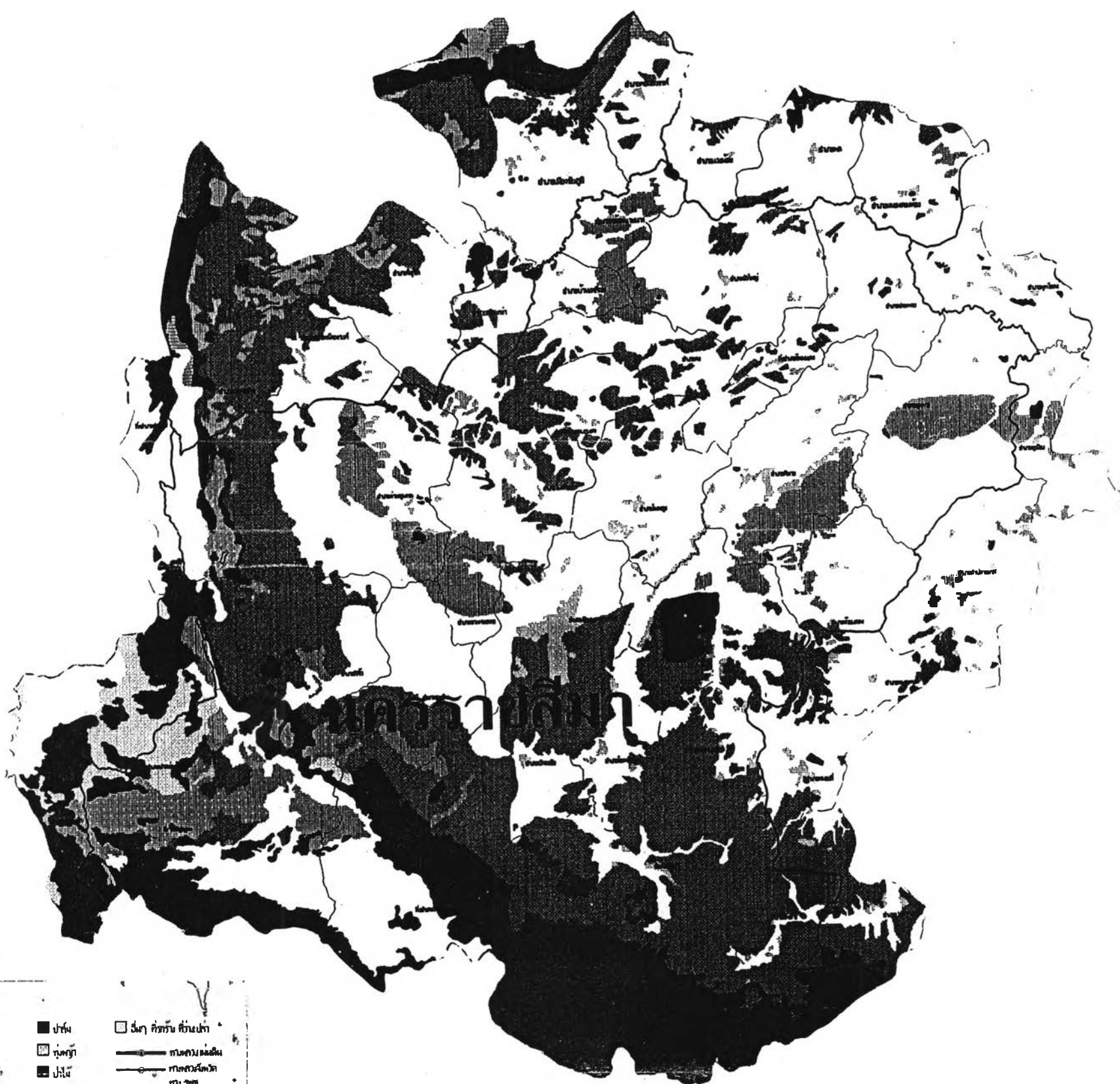
พื้นที่เพาะปลูก พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ มีจำนวน 129,672 ไร่ หรือร้อยละ 1.28 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร พืชผักที่สำคัญและปลูกกันมากที่สุดในพื้นที่ศึกษา คือพริกชี้ฟ้าและพริกชี้ฟ้า มีสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 50 ของพื้นที่ปลูก พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมากในเขต อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เพาะปลูกประเภทอื่น ๆ คือพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ จำนวน 197,885 ไร่ หรือร้อยละ 1.96 พื้นที่ปลูกยางพารา ป่าและอื่นๆ รวม 148,170 ไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.46 ของการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรในพื้นที่ศึกษา และที่รกร้างว่างเปล่า จำนวน 102,021 ไร่ หรือร้อยละ 1.01 (แผนภูมิ 3.4 , แผนที่ 3.4)

3.3.2 การปศุสัตว์

จากรายงานสถิติจังหวัด ปี 2541 พบว่าในปี 2540 บริเวณพื้นที่ศึกษามีการทำปศุสัตว์อยู่ทั่วไปทุกพื้นที่ สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยงมากที่สุดคือ ไก่ มีจำนวนมากถึง ร้อยละ 86.46 ของจำนวนสัตว์ทั้งหมด ไก่ที่เลี้ยงนี้ส่วนใหญ่เป็น ไก่เนื้อ รองลงมาคือไก่พื้นเมืองและไก่ไข่ ตามลำดับ พื้นที่ที่เลี้ยงไก่มากที่สุด คือที่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีมากถึงร้อยละ 19.79 ของจำนวนไก่ทั้งหมดที่เลี้ยงในพื้นที่ศึกษา

□ นวนิชา ▨ ไม้พุ่ม ▩ ไม้เต็ง ▧ ไม้สัก ▦ ไม้ยาง ▥ ไม้ไผ่ ▤ ไม้กระถิน ▣ ไม้ขี้เหล็ก ▢ ไม้กวัก □ ไม้ชิงชัน ■ ไม้พะยอม ▟ ไม้ขนุน ▞ ไม้ขนุน ▝ ไม้ขนุน ▜ ไม้ขนุน ▛ ไม้ขนุน ▚ ไม้ขนุน ▙ ไม้ขนุน ▘ ไม้ขนุน ▗ ไม้ขนุน ▖ ไม้ขนุน ▕ ไม้ขนุน ▔ ไม้ขนุน ▓ ไม้ขนุน ▒ ไม้ขนุน ░ ไม้ขนุน ▐ ไม้ขนุน ▏ ไม้ขนุน ▍ ไม้ขนุน ▌ ไม้ขนุน ▋ ไม้ขนุน ▊ ไม้ขนุน ▉ ไม้ขนุน █ ไม้ขนุน ▇ ไม้ขนุน ▆ ไม้ขนุน ▅ ไม้ขนุน ▄ ไม้ขนุน ▃ ไม้ขนุน ▂ ไม้ขนุน ▁ ไม้ขนุน ▀ ไม้ขนุน	▣ ไร่ ▢ ไร่ □ ไร่ ■ ไร่ ▟ ไร่ ▞ ไร่ ▝ ไร่ ▜ ไร่ ▛ ไร่ ▚ ไร่ ▙ ไร่ ▘ ไร่ ▗ ไร่ ▖ ไร่ ▕ ไร่ ▔ ไร่ ▓ ไร่ ▒ ไร่ ░ ไร่ ▐ ไร่ ▏ ไร่ ▍ ไร่ ▌ ไร่ ▋ ไร่ ▊ ไร่ ▉ ไร่ █ ไร่ ▇ ไร่ ▆ ไร่ ▅ ไร่ ▄ ไร่ ▃ ไร่ ▂ ไร่ ▁ ไร่ ▀ ไร่	▣ ไร่ ▢ ไร่ □ ไร่ ■ ไร่ ▟ ไร่ ▞ ไร่ ▝ ไร่ ▜ ไร่ ▛ ไร่ ▚ ไร่ ▙ ไร่ ▘ ไร่ ▗ ไร่ ▖ ไร่ ▕ ไร่ ▔ ไร่ ▓ ไร่ ▒ ไร่ ░ ไร่ ▐ ไร่ ▏ ไร่ ▍ ไร่ ▌ ไร่ ▋ ไร่ ▊ ไร่ ▉ ไร่ █ ไร่ ▇ ไร่ ▆ ไร่ ▅ ไร่ ▄ ไร่ ▃ ไร่ ▂ ไร่ ▁ ไร่ ▀ ไร่

ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงการถ่ายทอดเทียวจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงการใช้ที่ดินของจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์ :

ที่มา : ข้อมูลดาวเทียมแลนด์ซัทellit ปี 2537 , สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

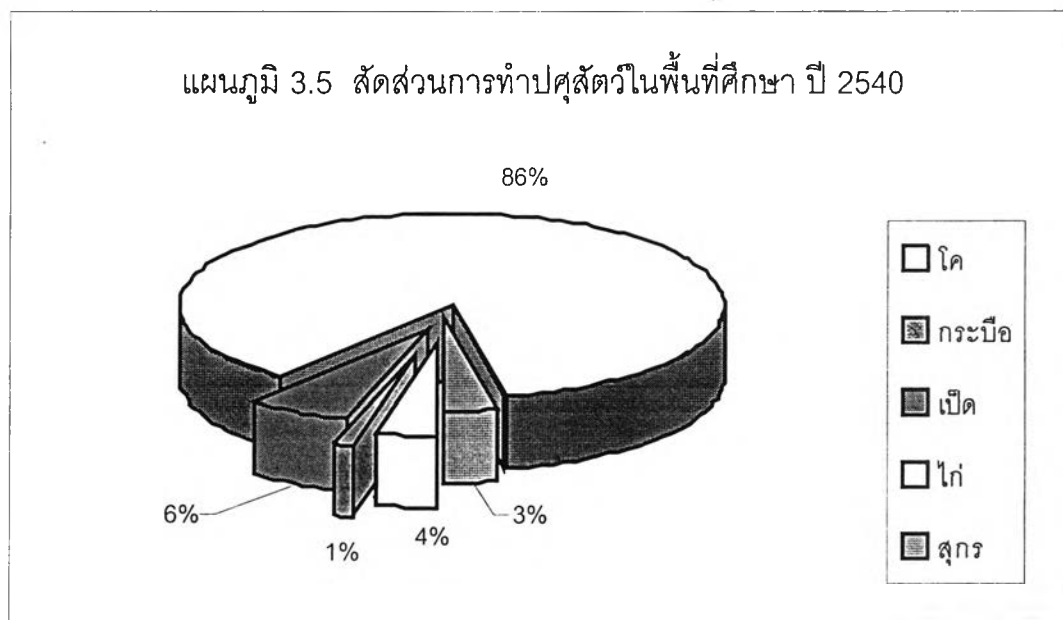
51

แผนที่ 3.4

สัตว์ที่เลี้ยงกันมาก รองจากไก่ คือ เป็ด ส่วนใหญ่เป็นเป็ดไข่มีสัดส่วนร้อยละ 5.89 ของจำนวนสัตว์ทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา พื้นที่ ที่เลี้ยงเป็ดกันมากที่สุดคือ อำเภอจันทราข จังหวัดนครราชสีมา

สัตว์ที่มีการเลี้ยงกันมากเป็นอันดับ 3 ได้แก่ โค หรือมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 3.55 ของจำนวนสัตว์ทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา โคที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคเนื้อและโคงาน มีเลี้ยงกันมากที่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา รองลงมาคือโคนม เลี้ยงกันมากที่ อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา และ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี การเลี้ยงโคนมในพื้นที่ศึกษานั้น เกษตรกรจะ ส่งน้ำนมดิบไปขายแก่ศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบที่มีอยู่ในแต่ละแหล่งผลิต เพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบสำหรับ ผลิตภัณฑ์พร้อมดื่มประเภทต่างๆ แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบที่สำคัญคือ องค์การส่งเสริมกิจการโคนม แห่งประเทศไทย(อ.ส.ค.) ซึ่งตั้งอยู่ที่ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี สำหรับโคขุนที่เลี้ยงในพื้นที่ ศึกษา นั้น จะมีการเลี้ยงน้อยที่สุดเนื่องจากอาหารสำหรับโคขุนต้องเป็นอาหารชั้น มีราคาค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ในพื้นที่ศึกษายังมีการเลี้ยงสัตว์ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ กระบือ หมู แพะ แกะ และ ห่าน เป็นต้น (แผนภูมิ 3.5)

3.3.3 การประมง

นอกเหนือจากแหล่งน้ำธรรมชาติและอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษายังมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งในปี 2540 มีเกษตรกรขุดบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวนถึง 30,176 บ่อ รวมพื้นที่เพาะเลี้ยง ทั้งสิ้น 26,930 ไร่ บริเวณที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มากที่สุดคือที่ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีสัดส่วนร้อยละ 9.57 ของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในพื้นที่ศึกษา รองลงมา คือ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองชัยภูมิ และ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา หรือมีสัดส่วนร้อยละ 8.02 , 7.51, 7.05 , และ 5.14 ของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในพื้นที่ศึกษา ตามลำดับ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยแบ่งข้อมูลออกเป็น ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

1) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เกษตรกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวที่จำเป็นในพื้นที่ศึกษา

2) เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่จะทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ประชากรได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้ที่ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะด้านที่มีขนาดเล็กและไม่เคยมีการเก็บข้อมูลด้านตลาดของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มาก่อน จึงไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ (Infinite Population) และเพื่อให้เหมาะสมกับงบประมาณและระยะเวลาในการศึกษา ในการศึกษารั้งนี้จึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่าง โดยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางกับบริษัท / กลุ่มนำเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยตนเอง ในพื้นที่เกษตรที่เปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว โดยใช้ข้อมูลเอกสาร “ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พร้อมเสนอขาย ปี 2542” ของ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แก่ สวนอนุรักษ์ ซาโตว์ เดอ เลย จังหวัดเลย เก็บตัวอย่างรวม 25 ชุด สวนดอกไม้เมืองพร จังหวัดนครราชสีมา เก็บตัวอย่างรวม 25 ชุด สวนส้มคลอง 11 จังหวัดปทุมธานี เก็บตัวอย่างรวม 25 ชุด สวนพฤกษศาสตร์สิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ เก็บตัวอย่างรวม 25 ชุด ทั้งนี้ข้อมูลที่สำรวจจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ โครงสร้างของเพศ อายุ คุณสมบัติ พฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเป็นพิเศษ โดยทำการสำรวจเก็บข้อมูลในช่วงเดือน สิงหาคม – ธันวาคม 2542

ทั้งนี้ก็มีเหตุผลในการที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวในพื้นที่ศึกษา ด้วยสาเหตุหลายประการ ได้แก่

- ในพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่พร้อมเสนอขายในขณะที่เก็บข้อมูลอยู่น้อย และเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่ไม่คุ้มค่ากับการเดินทางไปเก็บข้อมูล เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและระยะเวลาการศึกษา

- ข้อมูลที่ต้องการศึกษาจากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เป็นข้อมูลทั่วไปที่บ่งบอกถึงพฤติกรรม ทัศนคติ ที่นักท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาวางแผนรองรับ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา

2.2) กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ประชากรได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งมีจำนวนถึง 60,210,930 คน - ครั้ง ในปี 2541 ในการศึกษาเน้นการเก็บข้อมูลภายในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวแหล่งใหญ่ที่สุดในประเทศ และเก็บข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้ง 3 ประเภท ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ รวมจำนวน 100 ตัวอย่าง ได้แก่ งานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 34 ตัวอย่าง ชายหาดบางแสน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 33 ตัวอย่าง อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 33 ตัวอย่าง ข้อมูลที่สำรวจจะเป็นข้อมูลโครงสร้างนักท่องเที่ยว ทัศนคติ และความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยทำการสำรวจเก็บข้อมูลในช่วงเดือน สิงหาคม – ธันวาคม 2542

2.3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยผู้มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว โดยจะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 16 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มคือ นักวิชาการผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยและวางแผนการท่องเที่ยว โดยจะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 18 ตัวอย่าง

รวมจำนวนทั้งสิ้น 34 ตัวอย่าง ทั้งนี้ข้อมูลที่ต้องการได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญ ของตัวชี้วัดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และสำรวจเก็บข้อมูลในช่วงเดือน ตุลาคม - เดือนธันวาคม 2542

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ข้อมูลด้านการเกษตร สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว เช่น สถิตินักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว ตลอดจน แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ในพื้นที่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักงานเกษตรจังหวัด
- กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมวิชาการเกษตร
- กรมพัฒนาที่ดิน
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กระทรวงคมนาคม
- สำนักงานจังหวัด
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วารสารและนิตยสารต่างๆ

3.5 วิธีการวิเคราะห์

นอกเหนือจากการศึกษาทฤษฎีทางการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรรม และการศึกษาสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อ ค้นหาลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่เป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการเดินทางมาเยี่ยมชม และปัจจัย ที่ใช้พิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แล้ว ในการศึกษาส่วนนี้ ยังได้ใช้วิธีการคำนวณทาง คณิตศาสตร์และสถิติ มีรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

มีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ดังนี้

1) การกำหนดตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ประกอบด้วย

1.1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพิจารณาสาระที่แท้จริงของพื้นที่เกษตรนั้น ๆ ซึ่งมีคุณค่าหรือความสำคัญในด้านต่างๆ ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสามารถสร้างความประทับใจ สนองตอบความสนใจหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จากการทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังได้เสนอไว้ในบทที่ 2 เช่นลักษณะองค์ประกอบของเกษตรกรรม จึงกำหนดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้ 2 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

- สภาพกายภาพและชีวภาพ ได้แก่พื้นที่เกษตรกรรมที่มีสภาพพื้นที่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ รวมทั้ง ผลผลิต ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของพื้นที่ ที่มีจุดเด่น สามารถดึงดูดความสนใจให้เกิดการเดินทางมาเยี่ยมชม

- รูปแบบและเทคโนโลยี ได้แก่ แนวคิด ปรัชญา รูปแบบ ในการดำเนินการเกษตร รวมถึงสภาพชีวิต สังคมเกษตรในพื้นที่นั้นๆ ตลอดจน การใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ กระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์หรือมีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจให้เกิดการเดินทางมาเยี่ยมชม

1.2) ความพร้อมของพื้นที่ เป็นการพิจารณาองค์ประกอบของแหล่งเกษตรกรรมที่จะรองรับผู้เยี่ยมชม หรือสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมายังสถานที่แห่งนั้น โดยมีปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย คือ

- สภาพการเข้าถึง ได้แก่ สภาพการคมนาคมที่จะเอื้อหรืออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงแหล่งนั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากลักษณะและสภาพของเส้นทาง เวลาในการเดินทางจากศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอที่แหล่งนั้นๆตั้งอยู่ไกลที่สุดไปถึงแหล่งท่องเที่ยว

- สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งบริการพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เช่น บริการบ้านพัก บริการร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก บ่อมยุมา เป็นต้น และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องสุขา ที่จอดรถ เป็นต้น พิจารณาทั้งที่มีในบริเวณพื้นที่นั้นๆ หรือบริเวณใกล้เคียง โดยจะพิจารณาทั้งในแง่ของปริมาณ และคุณภาพควบคู่กันไป

- สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น สิ่งก่อสร้าง กลิ่น เสียง ควัน มลภาวะหรือความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณข้างเคียง

- ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาท่องเที่ยว ได้แก่ กฎระเบียบในการขออนุญาตเข้าชมพื้นที่ หรือ ข้อจำกัดด้านฤดูกาลทางการเกษตรที่เหมาะสมหรือมีความดึงดูดใจ ต่อการมาท่องเที่ยว

- การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ มาตรการ หรือ การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของ การจัดทำสื่อความหมาย การให้ความรู้ การจัดเตรียมด้านบุคลากรเพื่อบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การให้ค่าคะแนนตัวชี้วัด

จากองค์ประกอบของการพิจารณาคัดกยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมดังกล่าวข้างต้น จะได้กำหนดค่าคะแนน (rating) ตัวชี้วัดแต่ละตัว เป็น 3 ระดับ คือ

2.1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ

คะแนน 3	เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีความโดดเด่นหรือมีเอกลักษณ์เป็นพิเศษ ทั้งในด้าน กายภาพ ชีวภาพ และรูปแบบเทคโนโลยี วิถีในการดำเนินการเกษตร
คะแนน 2	เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีสภาพกายภาพ ชีวภาพ หรือรูปแบบเทคโนโลยี วิถีในการดำเนินการเกษตร ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในด้านใดด้านหนึ่ง
คะแนน 1	เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีสภาพกายภาพ ชีวภาพ หรือรูปแบบเทคโนโลยี วิถีในการดำเนินการเกษตร ที่สามารถพบเห็นได้ง่าย ทั่วๆไป

2.2) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย จะพิจารณาให้ค่าคะแนนแต่ละปัจจัยย่อย เป็น 3 ระดับเช่นกัน คือ

- สภาพการเข้าถึง เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ

คะแนน 3	ผิวถนนใช้ได้ทุกฤดูกาล มีสภาพดี เข้าถึงแหล่งได้ง่าย สะดวกใช้เวลาเดินทางจากศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวระดับจังหวัด หรืออำเภอถึง แหล่งได้ภายในเวลา ไม่เกิน 30 นาที

- คะแนน 2 ผิวถนนใช้ได้ทุกฤดูกาล มีสภาพพอใช้ ใช้เวลาเดินทางจาก ศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวระดับจังหวัดหรืออำเภอถึงแหล่ง ได้ภายในเวลา 30 - 45 นาที
- คะแนน 1 ผิวถนนใช้ได้บางฤดูกาล สภาพลำบาก เข้าถึงได้ยากหรือใช้ เวลาเดินทางจากศูนย์บริการทางการท่องเที่ยวระดับจังหวัด หรืออำเภอถึงแหล่งได้ภายในเวลามากกว่า 45 นาที
- สิ่งอำนวยความสะดวก เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ
- คะแนน 3 มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวพร้อม อยู่ในสภาพดี มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการพร้อม ในแหล่งนั้นๆ โดยไม่จำเป็นต้องใช้บริการจากชุมชนใกล้เคียง
- คะแนน 2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการเท่าที่จำเป็นในแหล่งนั้นๆ อยู่ในสภาพพอใช้
- คะแนน 1 มีเฉพาะระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นในแหล่ง เท่านั้น ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว ต้องใช้บริการจากชุมชนใกล้เคียง
- สภาพแวดล้อม เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ
- คะแนน 3 มีสภาพแวดล้อมในแหล่งและบริเวณข้างเคียงดี สะอาด ไม่มี มลภาวะใดๆ
- คะแนน 2 มีสภาพแวดล้อมในแหล่งดี สะอาดพอใช้ อาจมีมลภาวะที่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือรบกวนจากตัวแหล่งเองหรือจาก บริเวณข้างเคียง บ้างเล็กน้อย แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว
- คะแนน 1 มีสภาพแวดล้อมในแหล่งและบริเวณข้างเคียงไม่ดี มีมลภาวะ รบกวน อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ และทัศนวิสัยเสื่อมโทรม
- ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ
- คะแนน 3 มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวน้อย ได้แก่ สามารถเข้าชม ได้ทุกฤดูกาล โดยไม่ต้องขออนุญาตล่วงหน้า

- คะแนน 2 มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เกี่ยวกับฤดูกาลในการเข้าชมหรือการขออนุญาตล่วงหน้าเพื่อเข้าภายในพื้นที่
- คะแนน 1 มีข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ เข้าชมได้ในบางฤดูกาลและต้องขออนุญาตล่วงหน้า
- การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เกณฑ์กำหนดค่าคะแนนคือ
- คะแนน 3 มีมาตรการในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและมีระบบการให้ความรู้และการสื่อความหมายที่ดี
- คะแนน 2 ขาดมาตรการในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว แต่มีระบบการให้ความรู้และการสื่อความหมาย หรือ มีมาตรการในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว แต่ ขาดระบบการให้ความรู้และการสื่อความหมาย
- คะแนน 1 ขาดมาตรการในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ขาดระบบการให้ความรู้และการสื่อความหมาย

3) การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม

เนื่องจากตัวชี้วัดแต่ละตัวจะมีความสำคัญทางการท่องเที่ยวไม่เท่ากัน ดังนั้นคะแนนที่ให้ไปในแต่ละตัวชี้วัดจึงไม่ใช่ค่าบ่งชี้ความสำคัญที่ถูกต้อง ตัวชี้วัดแต่ละตัวจึงต้องมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวเอง เพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวชี้วัดทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการดังนี้

3.1) การพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละตัว ใช้วิธีการให้คะแนนความสำคัญตัวชี้วัดแต่ละตัว โดยเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

3.2) นำค่าคะแนนความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัดที่ได้มาจาก 3.1) มาหาค่าเฉลี่ย จึงจะได้ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดแต่ละตัว ดังนี้

- คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	มีค่าน้ำหนัก	4.82
- สภาพการเข้าถึง	มีค่าน้ำหนัก	3.65
- สิ่งอำนวยความสะดวก	มีค่าน้ำหนัก	3.29
- สภาพแวดล้อม	มีค่าน้ำหนัก	4.24
- ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว	มีค่าน้ำหนัก	4.24
- การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	มีค่าน้ำหนัก	4.38

ทั้งนี้ การให้ค่าคะแนนศักยภาพตัวชี้วัดแต่ละตัวทำอย่างอิสระ โดยมีค่าคะแนนตามความสำคัญ เรียงลำดับจากสูงถึงต่ำ (3 - 1)

3.3) การคำนวณศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยการจัดอัตราภาคชั้นค่าคะแนน ออกเป็น 3 ช่วง ได้ดังนี้

คะแนน 57.46 – 73.86 = แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง

คะแนน 41.04 – 57.45 = แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพปานกลาง

คะแนน 24.62 - 41.03 = แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีศักยภาพต่ำ

3.5.2 การวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะตลาด

จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อค้นหา โครงสร้างและลักษณะตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมและกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป จำนวนรวมทั้งสิ้น 200 ชุด นั้น จะใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการคำนวณทางคณิตศาสตร์และสถิติ ได้แก่ การกระจายจำนวนในแต่ละกลุ่มความถี่ (Frequency) เพื่อแสดงจำนวนของตัวแปร และการกระจายส่วนร้อย (Percent) เพื่อแสดงให้เห็นสัดส่วนหรืออัตราส่วนของตัวแปร ซึ่งข้อมูลด้านตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมนี้ จำกัดเฉพาะกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศเท่านั้น เนื่องจาก ข้อจำกัดในด้าน ระยะเวลาดำเนินงานและเงินทุนในการวิจัย